

BOLLETTINO

DEI

Musei di Zoologia ed Anatomia comparata

della R. Università di Torino

N. 560 pubblicato il 30 Giugno 1907

Vol. XXII

SPEDIZIONE AL RUWENZORI

DI

S. A. R. LUIGI AMEDEO DI SAVOIA DUCA DEGLI ABRUZZI

XIX.

Prof. FILIPPO SILVESTRI

Nuove specie di Diplopodi

(Diagnosi preventive)

POLYDESMOIDEA

***Phcodesmus Aloysii Sabaudiae* sp. n.**

♂: Corpus elongatum postice aliquantum attenuatum, nigrescens, carinarum parte postica, pleuris, ventre et pedum articulis 1-2 et dimidia parte articulo tertio flavescens, pedum articulis ceteris, antennis et capite latericiis.

Caput maxillarum stipitibus quam collum latius, vertice laevigato, sulco profundo mediano exarato, facie setis brevioribus parum numerosis instructa. Antennae sat longae apicem versus articulis parum crassioribus, articulis 3-6 longitudine subaequalibus, setis brevioribus et sensillis consuetis instructis.

Collum fere duplo latius quam longius antice latissime rotundato et serie submarginali setarum brevium paucarum instructo, postice margine subrecto, lateribus angustatis rotundatis.

Trunci segmenta prozonis quam metazonae multo minus lata constrictione inter prozonas et metazonas profunda. Metazonae parum convexae, sulco transversali profundo exaratae, carinis lateralibus perparvis, linearibus, in parte postica metazonarum parum latioribus,

angulo postico acuto non vel paullulum producto instructae, superficie opaca. Segmentum primum carinis fere ad libellam carinarum segmenti secundi et parum sub colli libella sitis; segmenta 16-17 carinis minoribus angulo postico acuto parum producto, segmentum 18 carinis subnullis.

Pori repugnatorii laterales.

Pleurae carinis minimis.

Sterna parum lata, setosa, transversaliter sulcata et ad pedum basim in processum parvum conicum producta. Sterna inter pedum par quartum in processus duos laminares, parvos, subtriangulares producta.

Cauda triangularis postice sat angustata, truncata, setis nonnullis instructa, valvulas anales spatio parvo superans. Lamina subanalis triangularis tuberculis posticis setigeris parvis. Valvulae anales marginatae, tuberculis setigeris 2+2 parvis.

Pedes longi, attenuati, in corporis parte posteriore quam in parte mediana longiores.

Pedum paria 3-4 articulo tertio infra ad basim processu parum longo aucto, paria 1-7 articulo sexto et parte distali quinti setis pluribus brevibus pulvillum formantibus auctis. Pedes ceteri articulo tertio quam secundus duplo et quam sextus $\frac{1}{5}$ longiore, articulo sexto quam quintus fere $\frac{2}{5}$ longiore, articulis 5-6 subtus praesertim quam ceteri magis setosis, ungue terminali parvo.

Organum copulativum articulo ultimo parte longiore, laminari arcum formante, pseudoflagello parum brevior attenuato et ad basim etiam processibus duobus aucto, quorum alter brevior attenuatus acutus est alter subrectangularis, laminaris, in apice rotundatus.

Long. corp. mm. 15, lat. 1,6, long. antennarum 3, long. pedum paris 15ⁱ 2,8.

Hab.: exemplum unum masculinum ad Ibanda, Mobuku, collectum.

Habrodesmus Cagnii sp. n.

Badio-castaneus, prozonis nigrescentibus linea mediana in metazonis nigra, segmentorum margine postico, pleuris ventre pedibusque fulvo-ferrugineis, antennis testaceis.

Corpus antice parum, postice aliquantum attenuatum.

Caput vertice sulco mediano sat profundo laevigato, facie etiam laevigata, tantum ad labrum setis nonnullis instructa. Antennae articulis 3-6 longitudine subaequalibus, setis brevioribus pluribus instructis, praeter sensilla consueta.

Collum antice late rotundatum, pone maxillarum stipites paullulum excisum et marginatum, lateribus sat angustatis rotundatis, marginatis, superficie laevigata.

Trunci segmentum primum carinis sub libella carinarum segmenti secundi et colli margine sitis, angulo postico acuto sat productis. Segmenta cetera metazonis supra laevigatis, a quarta transversaliter sulcatis, carinis parvis linearibus, in segmentis 2-3 et 15-18 angulo postico acuto parum producto, in segmentis ceteris angulo postico haud producto, subrecto; metazonae sub carinis longitudinaliter irregulariter striatae. Pleurae carina parva. Pori repugnatorii laterales, subpostici.

Sterna latiuscula, transversaliter striata, setis nonnullis instructa, ad pedum paris secundi basim in segmento singulo processum minimum conicum formantia.

Cauda triangularis, apice truncato valvulas anales spatio parvo superante.

Lamina subanalis subtriangularis, tuberculis posticis setigeris parvis. Valvulae anales marginatae, tuberculis setigeris 2 + 2 parvis.

Pedes longi, attenuati setis brevibus numerosis et setis aliis longis instructi, articulo tertio quam secundus fere duplo longiore et quam sextus $\frac{1}{3}$ longiore, articulo sexto quam quintus fere $\frac{1}{3}$ longiore, ungue terminali, sat longo, attenuato, acuto.

Long. corp. mm. 26, lat. 3,2; long. antennarum 4,8; long. ped. paris 15¹ 4,2.

♂ Quam femina aliquantum angustior et pedibus crassioribus et magis elongatis instructus.

Pedes paris 1-7 articulo ultimo brevi et infra pulvillo setarum brevium, robustarum plurium instructo, articulo tertio processibus destituto. Pedes ceteri articulo ultimo infra pulvillato.

Sterna infra pedum par quantum in processus duos breviores subtriangulares producta.

Organum copulativum articulo ultimo antrorsum vergente et usque ad pedum paris septimi basim pertinente, interne revoluto, pseudo-flagello quam pars cetera aliquantum brevior attenuato, acuminato, parte cetera in apice laminari uncum parvum interne formante et externe dilatata rotundata.

Long. corp. mm. 24, lat. 2,5.

Habitat: Specimina duo (1 ♀ 1 ♂) ad Entebbe collecta.

Iuldesmus Cavalli sp. n.

Subtestaceus, segmentorum parte antica et parte infero-laterali, ventre, antennis pedibusque isabellinis.

Corpus cylindricum in parte postrema tantum parum attenuatum.

Caput vertice laevigato, sulco mediano sat profundo exarato, clypeo setis nonnullis brevibus aucto. Antennae breves, filiformes, articuli

3-6 inter sese longitudine subaequalibus, setis brevioribus sat numerosis instructae.

Collum pone vertice fere recte truncatum, pone stipites maxillares aliquantum excavatum et marginatum, lateribus angustatis rotundatis, striis 2-3 longitudinalibus impressis, superficie cetera laevigata.

Trunci segmenta omnia carinis destituta, tantum in segmento primo linea minima indicatis, sulco transversali inter prozonam et metazonam sat profundo, metazonis quam prozonae aliquantum latioribus, supra laevigatis, sub poris longitudinaliter parum profunde striatis.

Pori repugnatorii in superficie metazonarum sese aperiunt.

Pleurae in segmentis 2-6 carina minima, lineari auctae. Sterna parum lata, sulco transversali et longitudinali parum profundis exarata et aliquantum inflata.

Cauda attenuata, triangularis, apice truncato valvulas anales parvo spatio superante setis nonnullis instructa. Lamina infraanalis semi-ovalis, tuberculis posticis setigeris perparvis. Valvulae anales marginatae tuberculis setigeris 2 + 2 etiam perparvis instructae.

Pedes breves, tenues, setis brevibus instructi, articulo tertio quam secundus parum longiore, articulo sexto quam quintus paullulum longiore et quam tertius duplo brevior, ungue terminali parvo, acuto. Pedes corporis partis posterioris quam medianae breviores.

Long. corp. mm. 18, lat. 2; long. antennarum 2,5; long. pedum paris 15ⁱ 2.

Habitat: Bihunga; specimina duo ♀ adulta et specimina nonnulla juvenilia.

Osservazione. — Non conoscendosi di questa specie il maschio, la riferisco provvisoriamente al genere *Julidesmus*, col quale ha in comune la mancanza di carene. È probabile però che in seguito le specie di *Strongylosamulidae* sprovviste di carene debbano essere riferite a varii generi.

Scaptodesmus Roccatii sp. n.

♂ Corpus postice aliquantum attenuatum. Rufescens, macula sat magna carinarum porigerarum, ventre pedibusque isabellino-rufescentibus.

Caput vertice laevigato sulco mediano sat profundo, facie et maxillarum stipitibus setis brevioribus numerosis instructis. Antennae longae, articulo sexto quam quintus paullulum crassiore, setis numerosis brevioribus instructae.

Collum quam caput parum latius, fere triplo latius quam longius, antice pone capitis verticem latissime rotundatum, postice in parte mediana paullulum excavatum, in parte laterali postica parum oblique truncatum, lateribus angustatis, angulum anticum carinae trunci

primi segmenti tangentibus, angustatis, angulo postico parum obtuso, antico rotundato, superficie, paullulum rugosa.

Trunci segmenta metazonis supra parum convexis, areis parvis polygonalibus inter sese aliquantum confusis et in medio dorso parum distinctis impressis, a quarta sulco transversali parum profundo exarata. Carinae laterales sat magnae in segmentis 13 minus longae quam in segmentibus sequentibus, antrorsum parum vergentes, angulo antico acuto rotundato, postico obtuso rotundato, marginibus integris. Carinae segmentorum 4-10 angulis antico et postico subrectis vel parum rotundatis, margine laterali in carinis porigeris callum parvum gerente et dentibus tribus instructo, quorum duo perparvi sunt, posticus sat magnus et incisionem angularem posticam format, in carinis non porigeris margine laterali dentibus tribus minimis vix distinctis, marginibus omnibus aliquantum elevatis. Carinae ceterae angulo postico gradatim magis producto, acuto usque ad segmentum 15um. Carinae segmentorum 16-18 angulo postico producto, sed gradatim minores ita ut in segmento 18 perparvae sint.

Metazonae sub carinis granulis parvis vestita.

Pori repugnatorii laterales in depressione carinarum sese aperientes.

Sterna perlata sulco transversali tantum, spatio parvo, ad pedum basim, et setis nonnullis instructa.

Cauda brevis, triangularis, in apice truncata et utrimque ad apicem tuberculo cylindrico, setigero, sat longo instructa. Lamina subanalis subsemiovalis, tuberculis posticis setigeris parvis. Valvulae anales longitudinaliter striatae, marginatae, tuberculis setigeris 2 + 2 parvis ad margines instructae.

Pedes longi, attenuati articulo tertio quam sextus fere $\frac{1}{4}$ longiore, articulo sexto quam quintus $\frac{1}{3}$ longiore, articulo quinto et praesertim sexto setis magis numerosis et parum longioribus quam in articulis ceteris instructis.

Long. corp. mm. 24, lat. metazonae 10^{ae} cum carinis 3,6, sine carinis 2,9; long. antennarum 4,7; long. pedum paris 15ⁱ mm. 4.

♂ Corpus aliquantum angustius quam in foemina.

Organum copulativum articulo ultimo sat longo et antrorsum vergente, fere usque ad sterna pedum paris septimi pertinente, parte laminari lata quam pars cetera aliquantum longiore, subtus et lateraliter aliquantum convexa, partem ceteram subtus complectente constituto et parte breviori processibus tribus in apice formata nec non processu bidentato in parte mediana acuto; uncus in apice attenuatus.

Long. corp. 18, lat. metazonae 10^{ae} cum carinis 2,6, sine carinis 2, long. antennarum 4; long. pedum paris 15ⁱ 3,7.

Habitat: Exemplum masculinum et alterum feminineum ad Toro collecta.

Scaptodesmus rugifer sp. n.

♀ Corpus postice attenuatum, badio-castaneum, carinis porigeris luride roseis, ventre, antennis pedibusque fulvescentibus.

Caput vertice laevigatum sulco profundo mediano exarato, facie et maxillarum stipitibus setis pluribus brevissimis instructis. Antennae longae articulis 3-6 inter sese longitudine subaequalibus, articulo sexto quam ceteris paullulum crassiore, setis brevioribus numerosis instructis.

Collum quam caput paullulum latius, magis quam duplo latius quam longius, antice latissime rotundatum, postice in parte mediana parum excavatum, in parte submediana parum arcuatum et in parte laterali paullulum excisum, lateribus angustatis tenuissime marginatis, superficie rugulosa.

Trunci segmenta metazonis supra parum convexis rugolosis et a quarta transversaliter et sat profunde sulcatis. Carinae sat magnae, segmentorum 1-3 quam ceterorum minus longae, antrorsum parum vergentes, angulo antico acuto rotundato et angulo postico obtuso rotundato, marginatae, marginibus integris. Carinae ceterae angulo antico rotundato, postico in segmentis 4-9 rotundato, in segmentis 10-12 subrecto, in segmentis 13-15 acuto et gradatim magis producto. Carinae in segmentis 16-18 gradatim minores ita ut in segmento 18° tantum in metazonae parte postica distinctae sint. Carinarum porigerarum margo lateralis callum parvum gerens incisione parva, in qua pori sese aperiunt, instructum, marginibus ceteris integris.

Pori repugnatorii laterales, in incisione et depressione carinarum siti, parum pone partem medianam marginis lateralis.

Pleurae granulosis minimis auctae.

Sterna perlata sulco transversali spatio maiore mediano interrupto instructa et setis nonnullis.

Cauda brevis, triangularis in apice truncata et utrimque ad apicem tuberculo cylindrico, setigero, sat longo instructa. Lamina subanalis semiovalis, tuberculis setigeris posticis parvis instructa et ad basin transversaliter striata. Valvulae anales marginatae, longitudinaliter striatae et tuberculis parvis setigeris ad margines instructae.

Pedes longi, attenuati, articulo tertio quam secundus paullulum magis quam duplo longiore et quam sextus fere $\frac{1}{4}$ longiore, articulo sexto quam quintus aliquantum longiore, magis attenuato et setis magis numerosis et parum longioribus quam in articulis ceteris instructo, ungue terminali parvo.

Long. corp, mm. 28; metazonae 10^{ae} cum carinis 4,8, sine carinis 3,8; long. antennarum 7, long. pedum paris 15ⁱ 6.

; exemplum unum feminineum ad Cotende collectum.

Compsodesmus Sellae sp. n.

Corpus fulvescens, antice latissime rotundatum, postice paullulum attenuatum, parte postrema subacuta, lateribus parallelis.

Caput a collo omnino obtectum, vertice sulco mediano profundo exarato setis brevissimis instructo. Antennae breves, crassae, articulis 5-6 quam ceteri crassioribus, articulo quinto quam sextus parum longiore, setis et setarum brevissimarum pulvillis aucto.

Collum antice quam capitis vertex parum longius, lateraliter latius, magis quam duplo latius quam longius, antice latissime rotundatum postice utrimque paullulum oblique truncatum angulis acutis paullulum productis, supra areis 21 subrectangularibus marginalibus et areis polygonalibus pluribus in superficie cetera exaratum.

Truncus: carinae latae, latitudine dimidium foramen trunci aequantes, parum deflexae, angulo antico rotundato, postico acuto aliquantum producto, marginibus antico et postico subparallelis, margine laterali integro. In corporis parte posteriore carinae angulo antico et margine laterali magis rotundatis et angulo postico magis producto. Segmentum corporis 9^{mm} carinis quam apex caudae paullulum brevioribus. Segmenta omnia superficie supera areis distinctis triseriatis ornata, posticis subrectangularibus, ceteris polygonalibus.

Pori repugnatorii a margine laterali valde remoti et ad marginem anticum magis quam ad posticum approximati.

Sterna parva, setis brevissimis instructa, longitudinaliter et transversaliter profunde sulcata.

Cauda subtriangularis, brevis, valvulas anales parum superans, tuberculis subconicis lateralibus et nonnullis superis biseriatis setam gerentibus aucta. Valvulae anales marginatae; lamina subanalis semiovalis postice utrimque tuberculo setigero sat parvo instructa.

Pedes breves sat graciles, articulo tertio quam secundus longiore et quam sextus parum brevior, ungue terminali simplici sat parvo, acuto.

♂ foemina minor.

Organum copulativum in fovea magna situm, articulo primo crassiore processu externo brevi, laminari, in margine parum rotundato acuto et interne processu sat longo subtriangulari, unco apice aliquantum clavato, articulo secundo apice sterna segmenti praecedentis attingente et poculum fere formante et subtus ad apicem in appendicem brevem spiniformem, extrorsum vergentem instructo.

Long. corp. ♀ mm. 22, ♂ 17; latit. segmenti decimi cum carinis ♀ 5, ♂ 4, sine carinis ♀ 2,8, ♂ 2.

Habitat: exempla nonnulla ad Toro collecta et exemplum singulum ad Ibanda, Bihunga, Nakitawa.

Tymbodesmus insignatus sp. n.

Umbrinus sternis luride cremeis.

Caput vertice nudo, sulco mediano profundo, sulcos tenues ad antennas tangente, exarato. Clypeus pone labrum foveis setigeris 8 in serie transversa dispositis; labrum parum excisum et setis pluribus 2-3 triseriatis, praeter dentes tres, instructum.

Antennae haud incrassatae, breves, articulis apice parum latoribus quam ad basim, articulis 2-3 nitidis, articulis 3-6 inter sese longitudine subaequalibus, articulis omnibus setis brevioribus parum robustis sat numerosis, nec non sensillis setarum in angulo apicali articulorum 5-6.

Collum duplo latius quam longius, lateribus deflexis, acutis-rotundatis, antice late rotundatum.

Truncus: dorsum valde convexum, laevigatum, carinis brevioribus, deflexis antice et postice tenuissime marginatis, callo laterali, supra inspecto, lineari, angulo antico sat rotundato, angulo postico acuto, pone segmenti marginem posticum parum producto (magis producto in corporis parte posteriore).

Pori repugnatorii laterales, in corporis parte posteriore sublaterales. Segmentum 18um carinis minimis.

Cauda valvas anales spatio magno superans, crassa, triangularis postice sat rotunda, aliquantum gradatim deflexa setis nonnullis sat longis praeter quatuor consuetas instructa.

Sterna lata, parum latoria inter pedum par primum segmenti singuli quam inter pedum par secundum, transversaliter haud distincte sulcata, postice setis, sat longis, sat numerosis 2-3 seriatis instructa.

Lamina subanalis semiovalis, postice media haud producta, utrimque tuberculis duobus setigeris, sat parvis instructa.

Valvulae anales marginatae, tuberculis setigeris 2 + 2 sat parvis.

Pedes breves articulis 1-2 infra ad apicem seta longa, articulo tertio quam secundus parum minus quam duplo longiore, articulis quarto et quinto inter sese longitudine subaequalibus, articulo sexto quam quintus paullulum longiore et quam tertius duplo brevior, articulo quinto et praesertim articulo sexto supra et lateraliter setis sat numerosis sat longis robustis, ungue terminali parvo.

Long. corp. mm. 24, lat. mm. 5, long. antennarum mm. 3,5, long. pedum paris 15¹ 3,2.

Habitat: specimina duo ♀ ad Toro collecta.

Osservazione. — Avendo di tale specie esaminato due esemplari, ambedue femmine, non è cosa certa che essa sia in realtà da ascrivere al genere *Tymbodesmus* Cook, poichè i caratteri dei generi della famiglia sono desunti specialmente dal maschio.